

ВІДГУК

на дисертаційне дослідження Лю Шаохуй

«Методика формування музично-артистичного досвіду майбутнього вчителя музики та хореографії», подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими планами, програмами, темами

Актуальність звернення здобувача до проблеми формування музично-артистичного досвіду майбутнього вчителя музики та хореографії не викликає сумнів з багатьох причин. *По-перше* тому, що в умовах інтеграції України у міжнародний науково-освітній простір значно зростає роль вищої мистецької освіти у контексті збагачення культурного досвіду, відтворення інтелектуального та духовного потенціалу нації, утвердження демократичних цінностей вільного світу тощо; *по-друге*, це пов'язано із зростаючими вимогами до рівня професійної підготовки фахівців мистецького спрямування, зокрема, майбутніх учителів музики та хореографії, здатних відповідати світоглядно-ціннісним, художньо-творчим та культурно-мистецьким вимогам сучасного суспільства; *по-третє*, виявлення могутнього впливу інтегративного поєднання музики та рухів на художньо-естетичну свідомість студентів дозволить їм інтенсивніше сприймати художньо-музичні образи мистецьких творів, знаходити дієві засоби для їх більш яскравого втілення.

Доцільність наукових розвідок з обраної здобувачем проблеми підтверджується тим, що досвід як міждисциплінарна категорія активно вивчається у різних сферах гуманітарного знання, що уможливило її широке застосування у міждисциплінарних дослідженнях, зокрема у сфері художньої творчості та педагогіки мистецтва. З огляду на це, виокремлення проблеми формування музично-артистичного досвіду майбутнього вчителя музики та

хореографії видається цілком доцільним, оскільки відповідає інтегративному характеру мистецької освіти.

Своєчасність дослідницького пошуку відзначається відсутністю системних музично-педагогічних досліджень у зазначеному здобувачем напрямку, недостатньо глибоким вивченням ефективних умов формування музично-артистичного досвіду майбутнього вчителя музики та хореографії в процесі фахового навчання та невідкладною потребою у розробці дієвого теоретичного підґрунтя та методичного інструментарію для розв'язання досліджуваної проблеми. Крім того, представлена дисертаційна робота виконана відповідно до плану наукових досліджень кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування та кафедри педагогіки мистецтва і фортепіанного виконавства Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова й складає частину наукового напрямку «Вдосконалення музично-естетичного навчання учнівської молоді у різних ланках мистецької освіти».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, їх достовірність та наукова новизна

Високий ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і результатів наукового пошуку Лю Шаохуй підтверджується міцною теоретико-методологічною базою щодо вивчення досліджуваного феномену з філософсько-естетичних, культурно-історичних, психолого-педагогічних та мистецько-творчих позицій. Підтвердженням достовірності й результативності проведеного наукового пошуку слугує цілісне комплексне поєднання здобувачем теоретичної, методичної та дослідно-експериментальної роботи з формування музично-артистичного досвіду майбутнього вчителя музики та хореографії, логіка розгортання якого є продуманою та переконливою.

Зокрема, дослідницький пошук Лю Шаохуй було зосереджено на поглибленому теоретичному обґрунтуванні сутності ключового поняття дослідження «музично-артистичний досвід майбутнього вчителя музики та хореографії», яке в дослідженні розглядається як узагальнена професійна якість особистості, що формується у процесі музично-хореографічної діяльності, розкритті його змісту та компонентної структури. Визначення основних *методологічних підходів* (герменевтичного, аксіологічного, рефлексивно-усвідомленого, креативного та діяльнісно-проективного) та *принципів* (опори на національні традиції мистецького навчання, ефективного використання видів та форм роботи в організації педагогічної взаємодії з учнями, спонукання студентів факультетів мистецтв до активного художньо-творчого самовираження у виконавській діяльності) організації формування досліджуваної професійно-особистісної якості, а також застосування комплексу теоретичних, емпіричних та математично-статистичних *методів*, спрямованих на досягнення поставленої мети та розв'язання завдань дослідження, стали дієвим підґрунтям для розробки методичного забезпечення та його впровадження під час проведення дослідно-експериментальної роботи.

Науковий апарат дисертаційного дослідження сформульовано здобувачем кваліфіковано та цілком коректно. Наукова новизна є беззаперечною, оскільки у сучасному вітчизняному музично-педагогічному дискурсі все ще бракує системних досліджень щодо педагогічного осмислення та методичного забезпечення проблеми формування музично-артистичного досвіду майбутніх учителів музики та хореографії в процесі фахового навчання. З урахуванням цього, маємо підстави стверджувати, що основні наукові результати дослідження отримані дисертантом особисто і визначаються науковою *новизною*, описаною у переліку здобутків, які отримано ним *уперше*.

Структура та зміст дисертації, її завершеність і відповідність встановленим вимогам щодо оформлення

Дисертація Лю Шаохуй має усталену структуру й складається з анотацій українською та англійською мовами, списку публікацій здобувача, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (152 найменування, з них 18 – іноземними мовами) та додатків. Загальний обсяг роботи становить 220 сторінок, з них основного тексту – 176 сторінок.

У *вступі* обґрунтовано актуальність обраної для наукового пошуку теми, визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження; представлено теоретико-методологічну основу та окреслено комплекс взаємодоповнюючих методів для розв'язання поставлених завдань; аргументовано наукову новизну й визначено практичне значення дослідження; відображено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження та їх висвітлення у наукових публікаціях.

Зміст *основної частини* дисертації рівномірно висвітлюється у трьох розділах роботи, змістове наповнення яких розгортається відповідно до сформульованих здобувачем завдань, спрямованих на досягнення мети дослідження, яка полягає у теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці методики формування музично-артистичного досвіду майбутніх учителів музики та хореографії в процесі фахового навчання.

У *першому розділі* роботи (1.1., 1.2.) дослідницька увага дисертанта була зосереджена на розкритті теоретико-методологічних засад формування музично-артистичного досвіду майбутнього вчителя музики та хореографії. Так, для з'ясування сутності ключового поняття дослідження дисертантом був проведений міждисциплінарний аналіз категорії «досвід», яка є предметом розгляду різних галузей гуманітарного наукового знання (філософії, психології, естетики, культурології, мистецтвознавства, педагогіки тощо). Через ретельний

покроковий аналіз категорії «досвід» у західноєвропейській та вітчизняній філософській традиції, а також у контексті психолого-педагогічного, культурологічного, музикознавчого дискурсу, дисертантом було здійснено методологічне обґрунтування зазначеної категорії з позицій *герменевтичного, аксіологічного, рефлексивно-усвідомленого, креативного та діяльнісно-проективного підходів*. Методологічний концепт дослідження, який охопив комплексну взаємодію зазначених підходів до концептуалізації теоретичних засад формування музично-артистичного досвіду майбутнього вчителя музики та хореографії, став методологічним орієнтиром для наукового розв'язання поставленої проблеми й передбачав виконання всієї послідовності дослідницько-пошукових дій, необхідних для її ефективного здійснення.

Розкриття характерологічних та різноаспектних ознак поняття «досвід» (естетичний, герменевтичний, художньо-естетичний, художньо-ментальний, музично-естетичний, музично-виконавський) особистості у сфері художньої творчості та професійної мистецької освіти, скерувало дисертанта до виокремлення проблеми «музично-артистичного досвіду» майбутнього вчителя музики та хореографії й створило вагоме підґрунтя для *авторського визначення* ключового поняття дослідження.

Другий розділ дисертаційної роботи (2.1., 2.2.) присвячений теоретико-методичному аналізу музично-артистичного досвіду студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів. Розкриття дисертантом змістового наповнення ключового поняття дослідження ґрунтується на ідеї інтеграційного поєднання музики і рухів, оскільки професійна діяльність вчителя музики та хореографії є багатокомпонентною та поліхудожньою за своєю природою.

Прискіпливий аналіз та переосмислення наукових досліджень щодо основних позицій у структуруванні досліджуваного утворення, дозволило здобувачу сформулювати власне розуміння *структури* музично-артистичного досвіду майбутнього вчителя музики та хореографії, котра представлена автором

у взаємодії трьох взаємопов'язаних компонентів: *мотиваційно-інформаційного, когнітивно-регулятивного та творчо-виконавського*.

Наступним кроком стало визначення здобувачем *принципових положень* музично-артистичного досвіду майбутнього вчителя музики та хореографії, які ґрунтуються на загальних закономірностях мистецької освіти, відображають цілісність формування досліджуваного феномену й відповідають логічному процесу підготовки студентів факультетів мистецтв до продуктивної музично-творчої діяльності зі школярами.

Варто наголосити, що застосоване *методичне забезпечення* (педагогічні умови, етапи, форми, методи роботи) як невід'ємна складова теоретико-методичних основ формування означеного феномену, є беззаперечним здобутком дисертанта. Зокрема, запропоновані автором *педагогічні умови* (створення діалогових засад творчої взаємодії вчителя та учнів, що сприяє розвитку артистизму у майбутнього вчителя музики та хореографії; активізація концертної діяльності, яка акумулює творчі можливості студентів факультетів мистецтв; забезпечення пріоритету музично-творчого осмислення навчального досвіду студентів), розроблена здобувачем *критеріально-показникова система* формування означеного феномену, уможливили проектування *моделі* формування музично-артистичного досвіду студентів факультетів мистецтв, яка охопила *теоретичний блок*: мету, завдання, структуру, підходи, принципи, педагогічні умови, а також включала *етапи* експериментальної роботи (спонукально-операційний, змістовно-оцінювальний, креативно-модуючий), *методи і форми* педагогічної роботи, що разом становить повний технологічний цикл.

У *третьому розділі* роботи здобувачем було здійснено змістовне дослідно-експериментальне дослідження з формування окресленого феномену, яке проводилося на базі факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ імені М.П. Драгоманова та Інституту культури і мистецтв Сумського державного

педагогічного університету імені А.С. Макаренка, та охопило 248 респондентів (студенти I-IV курсів факультетів мистецтв). Дослідно-експериментальна робота була проведена поетапно: констатувальний, формувальний і контрольний етапи експерименту. Здобувачем були встановлені *рівні* музично-артистичного досвіду майбутніх учителів музики та хореографії: високий, середній, низький, яким було надано кількісні та якісні характеристики.

Поетапна *методика формування музично-артистичного досвіду* майбутніх учителів музики та хореографії була розроблена відповідно до визначених завдань та складається з трьох взаємообумовлених етапів: *спонукально-операційного, змістовно-оцінювального та креативно-модулюючого*. На кожному з етапів експерименту дисертантом застосовувалися відповідна *група методів*, зокрема, методи анкетування, тестування, опитування, критичної оцінки даних; методи збагачення образно-слухового досвіду, художньо-музичного аналізу, асоціативного пошуку, вільних асоціацій; методи розроблення графічного зображення музичних об'єктів, варіативного вивчення складних музичних фрагментів, ескізного опрацювання музичних творів; методи синхронно-синкретичного засвоєння ритмічних угруповань, рольові ігри на основі ритмічних вправ; методи стимулювання творчого самовираження, спрямування до творчої діяльності та ін.

Отримані дисертантом дані порівняльного аналізу дослідження уможливили виявлення позитивної динаміки сформованості рівнів музично-артистичного досвіду студентів експериментальної групи, що підтверджує доцільність та ефективність впровадження *авторської моделі* формування музично-артистичного досвіду майбутнього вчителя музики та хореографії під час вивчення музично-хореографічних дисциплін.

Подані у дисертації висновки та рекомендації стали логічним завершенням проведеного дисертаційного дослідження.

Рекомендації стосовно використання результатів і висновків дисертації

З огляду на зміст і висновки дисертаційної роботи, достатню апробацію та ефективно впровадження результатів дослідження в освітній процес факультетів мистецтв ЗВО України, вважаємо, що теоретичні положення та зібраний фактичний матеріал можуть стати у нагоді здобувачам третього (докторського) рівня вищої освіти та викликати практичний інтерес у слухачів інститутів післядипломної педагогічної освіти. Окремі теоретичні та методичні положення можуть бути впровадженим в освітній процес факультетів мистецтв університетів під час вивчення дисциплін «Методика музичної освіти», «Ритміка», «Теорія і методика хореографічної освіти», «Історія хореографічного мистецтва», «Науковий семінар», на заняттях із педагогічної практики та під час самостійної роботи студентів.

Значущість отриманих результатів дослідження для науки і практики

До науково обґрунтованих результатів виконаного Лю Шаохуй дослідження, що мають вагому наукову новизну й уможливають кваліфікувати його як таке, що привносить нове розв'язання досліджуваної проблеми відносяться:

- *Авторське трактування сутності музично-артистичного досвіду майбутнього вчителя музики та хореографії* як узагальненої професійної якості особистості, що формується у процесі музично-хореографічної діяльності, й сформованість якої дозволить вчителю музики та хореографії успішно здійснювати свою професійну діяльність, вибрати шлях до самореалізації.
- *Зміст та структура музично-артистичного досвіду майбутнього вчителя музики та хореографії*, що розглядається як комплексна система художньо-естетичних і музично-теоретичних знань, професійних музично-артистичних і

хореографічних умінь та навичок, які стають індикаторами формування інтегрованого комплексу музично-хореографічних компетентностей як складових музично-артистичного досвіду, який об'єднує мотиваційно-інформаційний, когнітивно-регулятивний та творчо-виконавський компоненти.

- *Методична модель формування музично-артистичного досвіду майбутнього вчителя музики та хореографії*, яка містить мету дослідження, наукові підходи та принципи, компонентну структуру та критеріально-рівневу систему оцінки означеного феномену, педагогічні умови, етапи експериментальної роботи, методи, засоби і форми педагогічної роботи, що разом становлять повний технологічний цикл.

Вагомою заслугою дисертанта вважаємо й те, що у межах проведеного експериментального дослідження подальшого розвитку набули методи формування музично-артистичного досвіду майбутніх учителів музики та хореографії в умовах реформування вищої мистецької освіти в Україні.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Позитивно оцінюючи наукові здобутки дисертанта, вважаємо за необхідне висловити деякі дискусійні положення та зауваження до поданої дисертаційної роботи:

1. У першому розділі роботи (с. 30 – 42) дисертантом визначений комплекс наукових підходів: герменевтичний, аксіологічний, рефлексивно-усвідомлений, креативний та діяльнісно-проективний, які стали підґрунтям до концептуалізації теоретичних засад формування музично-артистичного досвіду майбутнього вчителя музики та хореографії. З огляду на інтегративний характер досліджуваної професійної якості, доцільно було б, на нашу думку, включити ще й *інтегративний підхід*, який би підсилив би дію методологічного обґрунтування окресленої проблеми дослідження.

2. Розглядаючи на с. 60 – 62 відомі методичні системи музично-ритмічного виховання дітей (Е. Жак-Далькроза, К. Орфа, В. Верховинця), бажано було б представити в своїй методиці *методи* з наведених методичних систем, особливо з методики В. Верховинця, яка ґрунтувалася на принципах української етнопедагогіки.
3. У третьому розділі дослідження під час проведення формувального етапу експерименту (с. 143 – 145) дисертантом застосувалися групи методів різностороннього спрямування, про що ми вже зазначали, схвально оцінюючи їх різноманіття. Між тим, доречно було б, на нашу думку, долучити також групу методів на розвиток *артистизму*, який є необхідною професійною якістю вчителя музики та хореографії.
4. Застосовуючи у своїй методиці *метод стимулювання творчого самовираження* (с. 157 – 158), дисертантом був обраний навчальний матеріал – це фортепіанна сюїта М. Степаненка «Про звірів», яка складається із декількох мініатюр, побудованих за принципом контрасту («Бегемот», «Дельфін», «Білочка» та ін.) До *музично-теоретичного аналізу* зазначених мініатюр, варто було б долучити *метод інсценізації* з огляду на яскраву образність та характерність цих п'єс, що сприяло би урізноманітненості розробленої методики.
5. Відзначаючи досягнуті у дисертаційній роботі позитивні результати експериментального дослідження, варто було б виокремити певні труднощі та не розв'язані питання, які ще потребують вирішення.

Зазначені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку представленої дисертаційної роботи, яка характеризується оригінальністю, науковою новизною та практичною значущістю, високим теоретичним рівнем, глибиною наукових підходів до визначення педагогічних умов та методичного забезпечення процесу формування музично-артистичного досвіду майбутніх учителів музики та хореографії в процесі фахового навчання.

Прикінцевий висновок

Враховуючи актуальність дослідженої проблеми, наукову новизну положень дисертації, обґрунтованість і достовірність отриманих результатів, їх теоретичну та практичну значущість, вважаємо, що дисертація Лю Шаохуй на тему: «Методика формування музично-артистичного досвіду майбутнього вчителя музики та хореографії» є актуальним, цілісним, завершеним, самостійним дослідженням, яке за своїм науково-теоретичним рівнем, новизною у постановці та вирішенні досліджуваної проблеми, аргументованістю теоретичних положень, висновків та практичним значенням відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. 6, 7, 8; Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 і може бути рекомендоване до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді зі спеціальності 014 Середня освіта (музичне мистецтво).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри мистецької освіти

Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка

Підпис Алли РАСТРИГІНОЇ засвідчую

Проректор з наукової роботи

Алла РАСТРИГІНА

Ліля КЛОЧЕК